

Groei en bloei van de amateur blaasmuziek in Nederland

Probleemstelling, visie en aanpak

Samenvatting

Deelname aan concertconcoursen is in het afgelopen decennium gehalveerd. Dat betekent dat er een grote groep orkesten is die het concertconcours niet meer gebruikt als instrument voor kwaliteitsontwikkeling. De huidige concertconcoursen zijn niet meer voor alle muziekverenigingen doeltreffend. Er zijn daarnaast dan ook andere methoden nodig om de kwaliteit en ontwikkeling van orkesten te bevorderen, zodat ook de 'afhakkers' mogelijkheden hebben om aan kwaliteitsontwikkeling te werken.

Nieuwe systemen moeten aansluiten bij de wensen en behoeften van de orkesten. De ontwikkeling hiervan kan gedeeltelijk proefondervindelijk plaatsvinden. Daarbij moet rekening worden gehouden met (onder)bezetting van orkesten, speelbaarheid van concourswerken en hanteerbaarheid van concoursresultaten binnen het ontwikkelingstraject van een orkest.

Aanbevolen wordt om naast een beperkte verbetering van het huidige concourssysteem een aantal nieuwe concourssystemen te ontwikkelen, aan de hand van experimenten i.s.m. orkesten die dat willen. Tevens wordt aanbevolen om een aantal nieuwe vormen van kwaliteitsborging te ontwikkelen.

1 Inleiding

De deelname aan concertconcoursen in Nederland is in het afgelopen decennium drastisch teruggelopen. Naar aanleiding hiervan schreven Jan van den Eijnden en Alex Schillings (Kunstfactor) een notitie waarin zij duidelijk maakten dat concoursen niet het kern-issue zijn, maar dat het vooral gaat om kwaliteitsontwikkeling, beleving en aantrekkingskracht van de blaasmuziek, waarbij het concertconcours een van de middelen is om deze te verbeteren. Dit vormde de basis om te gaan werken aan groei (d.w.z. kwantitatieve ontwikkeling) en bloei (d.w.z. kwalitatieve ontwikkeling en volle ontplooiing) van de amateurblaasmuziek in Nederland.

Concoursen spelen een rol in kwaliteitsverbetering van amateurorkesten, maar in de bestaande vorm is het concourssysteem (verplicht werk uit klein repertoire, keuzewerk uit groot repertoire) aan aanpassing/vernieuwing toe. Dat blijkt wel uit het feit dat deelname aan concertconcoursen, georganiseerd door KNFM en VNM, met de helft is teruggelopen in de periode 1998-2011.

Een trend in de maatschappij is dat mensen hoe langer hoe meer zelf hun normen bepalen, terwijl het 'klassieke' concourssysteem is gebaseerd op 'objectieve' normering en beoordeling. Er komen regelmatig signalen dat de normstelling (voor orkesten en te spelen werken) te hoog zou zijn of de jurybeoordeling te streng. Het optreden van jury's wordt vaak als niet motiverend voor orkesten en dirigenten gezien en als niet bevorderend voor competentieontwikkeling. Waarmee niet gezegd is dat dit aan de jury zou liggen. In het algemeen is echter de vraag te stellen of concoursen in de huidige vorm wel voldoende toegevoegde waarde hebben in vergelijking tot de te leveren inspanning.

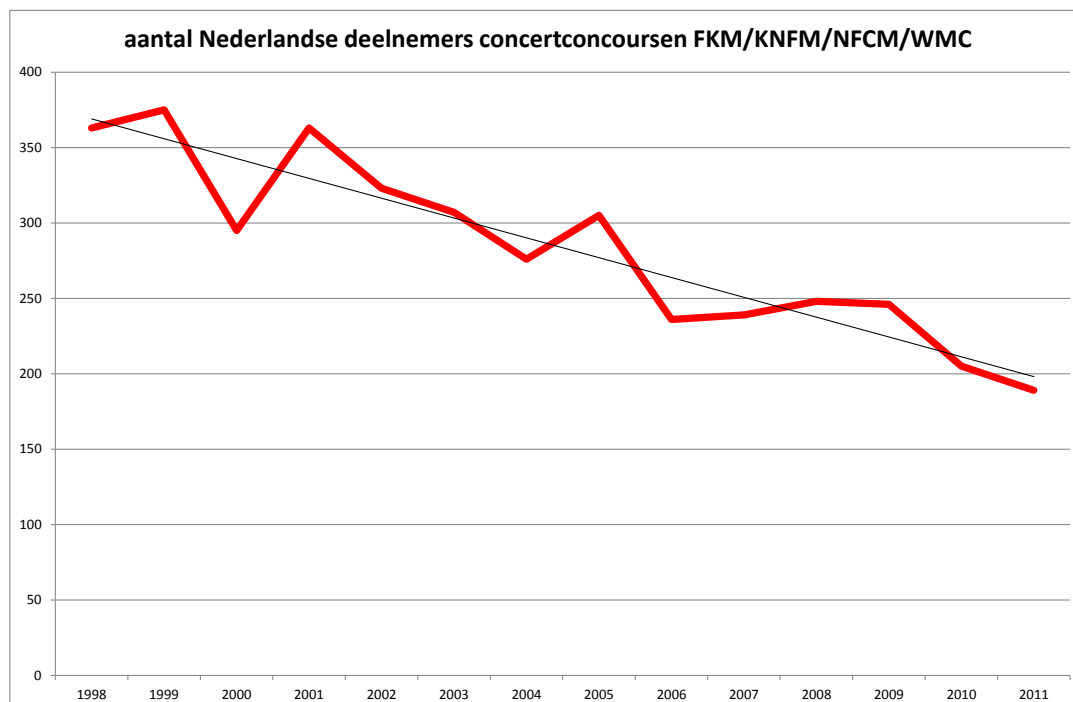
Bestond vroeger alleen het 'klassieke' concertconcours, tegenwoordig komen er diverse concoursvormen voor, zoals de regionale festivals (met beoordeling), de zeer succesvolle Nederlandse kampioenschappen met enkel een verplicht werk (NBK, ONFK), concoursen voor lichte muziek (KNFM,

TEMA), programmaconcoursen (zoals bijv. Peeltoernooi, Gouden Spikerfestival en Eurobrass) en natuurlijk het WMC. Mogelijk moet een toekomstige aanpak zijn gebaseerd op portfolio denken, waarvan de diverse concoursvormen een onderdeel kunnen zijn, maar ook andere activiteiten die gericht zijn op kwaliteitsbevordering c.q. kwaliteitsborging van het orkest. Leidende gedachte daarbij is dat de kwaliteit van een orkest zich in meer aspecten uit dan alleen een optreden tijdens een concours. Waar het in essentie om gaat is het opnieuw definiëren van het begrip kwaliteit in relatie tot de blaasmuziek resp. om invulling te geven aan motivatie- en beoordelingsmethodieken in de blaasmuziek. Bonden en federaties hebben de verantwoordelijkheid om voorwaarden te scheppen en te faciliteren om zodoende kwaliteitsontwikkeling van orkesten te bevorderen.

Deze notitie is het resultaat van een serie discussiebijeenkomsten van de KNFM/VNM Commissie Blaasmuziek in 2012 en 2013 met een aantal experts (WMC, Kunstfactor/LKCA, juryleden, componisten, dirigenten), met de inhoudelijke commissies van KNFM en VNM, met de juryvoorzitters, met een vertegenwoordiging van het RIC, met lokale bestuurders en met de regionale en landelijke bestuurders van beide federaties. In de notitie wordt eerst kort ingegaan op de kwantitatieve ontwikkeling van concoursdeelname, daarna volgt een aantal conclusies dat te trekken is uit onderzoeken die zijn gedaan naar beleving van concoursen. Hierna wordt de visie uitgewerkt en volgt een aantal concrete veranderingen van de huidige praktijk. Doel hiervan is om kwaliteit van de amateurorkesten in Nederland en dus van de blaasmuziek te bevorderen, waardoor uiteindelijk ook het imago van de amateur blaasmuziek in positieve zin zal worden bevorderd.

2 Kwantitatieve deelname aan concertconcoursen

Er is een kwantitatief onderzoek gedaan naar de deelname aan concertconcoursen georganiseerd door de KNFM en door de bonden van de VNM (vh. FKM en NFCM). Het aantal deelnemende orkesten aan concertconcoursen nam gestaag af met gemiddeld ruim 13 per jaar (- 4 à 7% per jaar). Deze afname geldt voor concoursen georganiseerd door zowel de KNFM als door de ex FKM en de ex NFCM bonden. WMC deelname door Nederlandse orkesten is stabiel. Nam in 1998 nog ca. 70% van de lid-verenigingen deel aan concertconcoursen, in 2011 is dat aandeel afgenomen tot ca. 35%. Voeg hierbij het groeiende aantal fusies van orkesten overal in het land en het is duidelijk dat concoursdeelname in kwantitatieve zin wel terug moet lopen. Het lijkt, op basis van de cijfers van de afgelopen twee jaar, erop dat de daling tot stilstand is gekomen en dat er een stabiel niveau van concoursdeelname is bereikt, zeker is dat echter nog niet.

Concoursdeelname is sterk afgenomen in de 2e/3e/4e/5e/introductie divisie en veel minder in de 1e divisie. Deelname in de concertdivisie lijkt stabiel (N.B. er is slechts een klein aantal deelnemers in deze divisie). Concoursdeelname is afnemend zowel voor harmonieën als fanfares. Bij de brassbands is de afname minder (N.B. Brassbands zijn verplicht regelmatig deel te nemen aan reguliere bondsconcoursen om deel te mogen nemen aan NBK.).

In 2004 werd het concoursreglement verruimd met het zogenaamde onderdeel 2b en werd het mogelijk om i.p.v. een keuzewerk uit het groot repertorium, een geheel vrij te kiezen werk of aantal werken uit te voeren. Het aantal orkesten dat gebruik maakt van gedeelte 2b is sterk verminderd. Was dat in de beginjaren (2004-2007) nog 25 à 30% (waarschijnlijk nog veel hoger, de cijfers uit de beginjaren zijn geflatteerd). Inmiddels is dat percentage gedaald tot ruim 5% van de deelnemende orkesten.

Conclusie KNFM/VNM Commissie Blaasmuziek: Deelname aan concertconcoursen is gehalveerd. Dat betekent dat er een grote groep orkesten is die het concertconcours niet meer gebruikt als instrument voor kwaliteitsontwikkeling.

3 Kwalitatieve onderzoeken

Discussie over concertconcoursen is er al lang en er zijn diverse onderzoeken naar de zin en de beleving hiervan door muziekverenigingen gedaan. Patricia Kools ('Concoursen in de Limburgsen blaasmuziek' – 1998) constateert dat er een verschil bestaat in de beleving van concoursen. Orkesten in de lagere afdelingen zien een concours vooral als een toetsing ('waar staan we?'). Alleen orkesten die over voldoende financiële en muzikale middelen beschikken, kunnen concoursen als een wedstrijd zien, hetgeen betekent dat alleen de echte toporkesten het wedstrijdgebeuren tot in de puntjes beheersen. Met name verenigingen in de lagere afdelingen voorzien (in 1998!) problemen met de continuïteit van verenigingen. Men moet al veel inspanningen verrichten om de vereniging draaiend te houden en concoursen worden gezien als een extra belasting, zowel financieel, qua bezetting en qua motivatie van de leden. Zij constateert ook een discrepantie tussen de artistieke visie van dirigenten en de bestuurlijke visie van bestuurders: hoewel er in artistiek opzicht een hoog niveau is bereikt, kan er in bestuurlijk opzicht nog veel verbeterd worden. Patricia Kools constateert ook dat orkesten niet zozeer bezwaar hebben tegen het concourssysteem 'an sich' (concoursen bieden een zinvolle mogelijkheid tot kwaliteitsborging) maar dat kritiek vaak interne problemen van de vereniging verhuult (het concours krijgt de zwarte piet).

Recent deed Remon Aarts kwalitatief onderzoek naar het functioneren van de Brabantse blaasmuzieksector in het algemeen en het concoursmodel in het bijzonder ('Blaasmuziek onder de loep, de houdbaarheid van het concoursmodel' – 2012). De hoofdvraag was: in hoeverre sluit het huidige concoursmodel aan bij het functioneren en de doelstellingen van de harmonie- en fanfareorkesten, uitkomende in de lagere divisies. Ondanks de beperkte scope, zijn de bevindingen en conclusies (zeker ook gezien de vele reacties die in die richting wijzen) breder toepasbaar. In het algemeen constateert hij dat een muziekvereniging een veelzijdige, maatschappelijke functie in een gemeenschap heeft waarbij vooral het sociale aspect van groot belang is. Het werven en (met name) het vasthouden van jeugdleden en de zichtbaarheid in een dorp of regio staan bij veel verenigingen centraal. Het grote aantal activiteiten en doelstellingen, maar ook de 'zorgen' van verenigingen belemmeren een frequente deelname aan concoursen.

Zijn conclusies luiden:

- Het behalen van het muzikale niveau is slechts een van de vele (daarmee uiteraard geen onbelangrijke) doelstelling van een vereniging. Andere doelstellingen, maar ook andere 'zorgen' houden de verenigingen veel meer bezig.
- Respondenten zijn van mening dat dit niveau niet per se op bondsconcoursen hoeft te worden beoordeeld. De kundigheid van de dirigent en deelname aan regiofestivals of gemeentelijke concoursen, waarbij ook feedback wordt gegeven op het muzikale niveau bieden daarvoor naar hun inzicht eveneens houvast.

- De huidige opzet van beoordelingscriteria en jurering lijkt gericht op het aankaarten van (reeds geconstateerde) problemen, maar er is juist veel meer behoefte aan tips, suggesties en adviezen over hoe die problemen kunnen worden opgelost.
- Het gevoel dat er geen erkenning is voor het voorbereidingstraject dat verenigingen in de aanloop naar een concours hebben afgelegd en de tijd en energie die de dirigent en de leden, naar hun 'eigen kunnen', hebben geïnvesteerd, is de belangrijkste reden om niet meer aan een concours deel te nemen.
- Er zijn niet zozeer bezwaren tegen het concourssysteem 'an sich' en orkesten streven naar verbetering ('het strevende karakter van de kunsten'). Kern van de kritiek is de methodische inrichting van de concourssystemen. Er is grote behoefte aan meer pluriformiteit, meer diversiteit en een modernere inrichting.

Simoon Hansen deed enkele jaren geleden onderzoek naar concoursdeelname van Limburgse muziekverenigingen ('Muziek leeft' – 2008). Zij constateert dat er tijdelijke redenen kunnen zijn om niet deel te nemen aan een concours, zoals het wisselen van dirigent, het vieren van een jubileumjaar, de dirigent die deelneemt aan het bondsconcours met een andere vereniging, interne of bezettingsproblemen, instroom van jeugdige muzikanten of onvoldoende muzikaal niveau. Na verloop van tijd kunnen deze bezwaren wegvallen en volgt opnieuw concoursdeelname. Er zijn echter ook meer definitieve redenen: leden die niet langer willen deelnemen aan het concours, andere activiteiten die belangrijker worden gevonden, bezwaar tegen concoursdeelname met een aanzienlijk aantal uithulpen, bezettingsproblemen en onvoldoende muzikaal niveau. Er is een discrepantie tussen het streven van een vereniging, vaak gebaseerd op concoursprestaties uit het verleden, en de werkelijkheid wat zorgt voor het uitblijven van concoursdeelname. In plaats van deelnemen in een lagere divisie, die wellicht beter zou passen bij de huidige status van het orkest, wachten verenigingen en hopen ze binnen afzienbare tijd het oude niveau weer te bereiken. Ook krijgen verenigingen van hun leden signalen dat concoursdeelname voor te veel stress en drukte zorgt. Men wil ook geen uithulpen inzetten om het resultaat te verbeteren en al helemaal niet financieel investeren in dergelijke vaak enorme uitgaven. Deze verenigingen zullen in de toekomst veelal hun aandacht verder gaan richten op het uitbreiden van dorpsactiviteiten en concertreizen.

Een korte scan van de motieven van Limburgse verenigingen die in 2013 afzien van concoursdeelname bevestigen de conclusies hierboven. Het betreft overigens met name orkesten in de hogere divisies (Concert/1^e/2^e) die uitstel van concoursdeelname aanvroegen. Hun motieven om uitstel aan te vragen waren:

- Terugloop van het aantal leden en onvoldoende bezetting van het orkest.
- Concoursdeelname kost veel geld, eist veel van de deelnemers en stelt vaak teleur.
- Muzikanten beleven te weinig plezier aan concoursdeelname.
- Men kiest liever voor een bijzonder concert of een bijzondere concertreis.

Conclusie KNFM/VNM Commissie Blaasmuziek: De huidige concertconcoursen zijn niet meer voor alle muziekverenigingen doeltreffend. Er zijn naast de huidige concoursen andere methoden nodig om de kwaliteit en ontwikkeling van orkesten te bevorderen, zodat ook de 'afhakers' mogelijkheden hebben om aan kwaliteitsontwikkeling te werken.

4 Visie

Geïnspireerd door de vorige hoofdstukken heeft de KNFM/VNM Commissie Blaasmuziek de volgende visie geformuleerd:

Groei en bloei van de amateur blaasmuziek in Nederland worden gestimuleerd als de muzikanten gemotiveerd zijn en blijven en plezier hebben in het spelen van muziek en als men erkenning krijgt doordat het publiek graag en in grote getale komt luisteren. Dit geldt zowel voor ouderen als jongeren.

Er moet erkenning zijn voor de autonomie van orkesten als geheel en muzikanten individueel. In dat verband zijn variëteit, flexibiliteit en diversiteit van groot belang.

Amateurorkesten zijn actief in de kunstvorm blaasmuziek, maar leveren daarbij ook een maatschappelijke bijdrage.

In deze samenhang moeten de huidige concertconcoursen worden gepositioneerd naast alternatieve instrumenten om groei en bloei te stimuleren.

5 Uitwerking

Om de visie te realiseren moeten muzikanten, dirigenten, juryleden, orkesten en besturen goed opgeleid zijn zodat ze interessante uitvoeringen kunnen verzorgen en de verenigingen naar de toekomst kunnen ontwikkelen (competenties en niveaus nog vast te stellen). Verder moeten de te spelen werken uitdagend zijn voor de muzikanten zodat zij zich kunnen ontwikkelen en interessant zijn om naar te luisteren (voor zowel oud als jong). In dit verband moet er tevens worden gewerkt aan de verbetering van het imago van de blaasmuziek.

Muziekscholen/centra voor de kunsten, eigen opleidingen van verenigingen en conservatoria zijn de basis voor de (bij)scholing van muzikanten en dirigenten. Concoursen, festivals en beoordelingsconcerten zijn ingrediënten om de ontwikkeling van orkesten te volgen en om hen te stimuleren zich verder te ontwikkelen, maar zij zijn geen doel op zichzelf. Een belangrijk middel om het niveau van de te spelen muziek te beïnvloeden met het oog op de kwaliteitsontwikkeling van orkesten wordt gevormd door repertoria ('repertoire is het bloed van de sector'). Tot slot moeten er duidelijke eisen worden gesteld aan de competenties van juryleden en aan de gerichte ontwikkeling daarvan.

In deze constellatie is het van groot belang dat er erkenning is voor de autonomie van orkesten als geheel en muzikanten individueel. Zij zijn het die uiteindelijk bepalend zijn voor de keuze van de te spelen muziek en het na te streven niveau. Om orkesten en muzikanten te faciliteren moet er nadrukkelijk geluisterd worden naar wat hen beweegt. Voor (bij)scholing van besturen moeten bonden en federaties een belangrijke bijdrage leveren.

De ondersteuning die wordt geboden aan orkesten en muzikanten moet gebaseerd zijn op variëteit en flexibiliteit. Wat goed is voor het ene orkest is hoeft nog niet te voldoen voor het andere. En waar de ene muzikant behoefte aan heeft, is voor de andere niet relevant. Er moet worden uitgegaan van diversiteit en de mogelijkheid tot kiezen. Het gaat meer om mogelijkheden dan om verplichtingen. Daarbij moeten orkesten de mogelijkheid hebben om zowel muzikaal als maatschappelijk hun bijdrage te leveren.

Dit betekent dat het strakke systeem van concertconcoursen dat nu gebruikelijk is, moet worden verbeterd en aangepast aan de eisen van de tijd en moet worden uitgebreid met andere wedstrijdvormen en (combinaties van) nieuwe mogelijkheden om de muzikale ontwikkeling van orkesten te volgen. Orkesten moeten uitdrukkelijk de vrijheid krijgen om zelf de wedstrijdvorm en de monitoring te kiezen, zonder dat dit gevolgen heeft voor hun niveauclassificering. Het huidige concourssysteem moet worden verbeterd, waardoor het beter aansluit bij de wensen en motivatie van muzikanten, orkesten en dirigenten, in al hun diversiteit en kwaliteitsbeleving.

6 Kwaliteit van blaasmuziek

Kwaliteit van blaasmuziek is in de huidige concourssystematiek de facto bepaald als: het niveau van de uitvoering van de composities tijdens het concours, beoordeeld door de juryleden. Deze definitie betekent een momentopname bij de uitvoering van twee concertwerken en naar het oordeel van drie juryleden.

In het licht van de voorgaande hoofdstukken zou kwaliteit breder moeten worden begrepen:

- Niet alleen een momentopname maar een beeld van de ontwikkeling in een bepaalde periode ('trajectcontrole').
- Niet alleen de gespeelde twee werken tijdens het concours, maar ook andere muzikale prestaties in die periode.
- Niet een absolute beoordeling naar de maatstaven van een orkest in ideale samenstelling, maar een beoordeling van de ontwikkeling van het orkest zoals het nu bestaat.
- Niet alleen de muzikaal-artistieke prestaties op het concertpodium, maar ook andere muzikale optredens (op straat, opnames op CD of voor de radio, ...).
- Niet alleen de muzikale prestaties maar tevens de sociaal maatschappelijke bijdrage van de vereniging (bijv. de opvang en muzikale ontwikkeling van jonge muzikanten).

Natuurlijk is het een moeilijke kwestie om het vierde en laatste aspect in een muzikale beoordeling mee te nemen, maar de eerste drie aspecten zouden moeten worden meegewogen.

7 Een duaal systeem

Gezien het nog steeds grote aantal orkesten dat deelneemt aan concertconcoursen, ligt het voor de hand dit systeem te handhaven, mogelijk met een aantal beperkte verbeteringen. Gezien het grote aantal afhakers is het echter noodzakelijk om naast het huidige concourssysteem een of meer alternatieven aan te bieden. Nieuwe systemen moeten aansluiten bij de wensen en behoeften van de orkesten. De ontwikkeling van zo'n nieuw systeem kan gedeeltelijk proefondervindelijk plaatsvinden en worden gebaseerd op een aantal experimenten. Uitgangspunten daarbij zijn:

- Een reële beoordeling van orkesten die onderbezet zijn.
- Voorgescreven werken moeten speelbaar zijn door de meerderheid van de orkesten ('standaardbezetting').
- Concoursresultaten moeten hanteerbaar zijn voor orkesten en passen binnen hun ontwikkelingstraject.

Het nieuwe systeem kan t.o.v. het klassieke concertconcours als volgt worden gekarakteriseerd:

<u>Klassiek concertconcours</u>	<u>Nieuwe aanpak</u>
- eisen	- richtlijnen/adviezen
- voorgescreven format	- grote mate van vrijheid
- beoordeling door jury	- waardering/advisering door mentor
- prestatie	- presentatie
- kwalificatie	- beleving
- wedstrijd/competitie	- procesmatige/pedagogische aanpak
- divisies	- geen divisies

In het volgende hoofdstuk wordt een aantal oplossingsrichtingen gepresenteerd.

8 Oplossingsrichtingen

Het doel dat wordt nagestreefd is groei en bloei van de amateur blaasmuziek in Nederland door de ontwikkeling en borging van kwaliteit. Concoursen kunnen daarbij een middel zijn om kwaliteit te meten en te bevorderen. Kwaliteitsontwikkeling wordt door concoursen echter bij te weinig orkesten gerealiseerd.

De volgende wegen zijn mogelijk:

	klassiek concert concours	nieuwe aanpak
concours	A	B
andere methoden	X	C

- Het huidige concourssysteem van KNFM en VNM wordt gehandhaafd maar er worden hierbinnen verbeteringen doorgevoerd (A).
- Er worden (naast het huidige concourssysteem) andere systemen ontwikkeld (B).
- Er worden (naast concourssystemen) andere wijzen van kwaliteitsborging van de blaasmuziek ontwikkeld (C).

9 Samenvatting oplossingsrichtingen

Samengevat gaat het om de volgende mogelijke verbetervoorstellen:

A Verbeteringen huidige concourssysteem

- 1 Concorsovormen
 - (a) Erkenning geauspicieerde concoursen
 - (b) Jury aan huis
 - (c) Festival deelname
 - (d) Predicaten i.p.v. punten
 - (e) Uitgebreider prijzenpakket
- 2 Repertoire
 - (a) Standaardbezetting
 - (b) Sterrepertorium
- 3 Jurering
 - (a) Betere uitleg van de jurering
 - (b) Schriftelijke rapportering
 - (c) Mondelinge terugkoppeling met de dirigent
 - (d) Directe jurering

B Ontwikkeling andere concourssystemen

- 1 Orkestpresentatie ('trajectcontrole')
- 2 Idealistisch/realistisch concours
- 3 One-world-system

C Ontwikkeling andere methoden van kwaliteitsborging

- 1 Dirigenten
 - (a) Dirigentenopleiding breder
 - (b) Topdirigenten voor lagere divisies
- 2 Juryleden
 - (a) Juryopleiding

- 3 Besturen
 - (a) Bestuursvaardigheden
- 4 Monitoring
 - (a) Orkestwaarderingssysteem
 - (b) Portfoliosysteem
 - (c) Orkestcoaching
 - (d) Rankingsysteem orkesten

De opties worden alle toegelicht in bijlagen 1 t/m 3. De ontwikkeling van andere concourssystemen (B1-Orkestpresentatie en B2-Idealistisch/realistisch concours) is nog wat uitgebreider toegelicht in bijlagen 4 en 5.

10 Advies

A) Verbeteringen huidig concourssysteem

De voorgestelde aanpassingen zijn alle van beleidsmatige aard (m.u.v. A3d-Directe jurering) en met beperkte inspanningen in te voeren. Aanbevolen wordt om deze maatregelen te laten overwegen door de KNFM/VNM Commissie Blaasmuziek en hen aan de beide besturen te laten adviseren over invoering hiervan.

B) Ontwikkeling van andere concourssystemen

Deze drie opties impliceren alle een fundamenteel andere aanpak van het concourswezen. De uitwerking in bijlagen 4 en 5 geven een eerste concretisering. Deze moet verder worden uitgewerkt in operationele termen. Aanbevolen wordt om de KNFM/VNM Commissie Blaasmuziek deze te laten uitwerken in een concreet plan van aanpak voor de beide aanpakken en hiermee een of meer experimenten uit te voeren i.s.m. orkesten die dit wensen.

C) Ontwikkeling van andere vormen van kwaliteitsborging

De opties in deze categorie leiden voor een groot deel tot opleidingsprogramma's (dirigenten, juryleden, bestuursleden) en tot monitoringssystemen voor orkesten. Aanbevolen wordt om deze opties te laten uitwerken in concrete plannen door de KNFM/VNM Commissie Blaasmuziek.

11 Implementatie

We zijn er niet met een mooi plan. Het realiseren van een verandering betekent dat de essentie hiervan gecommuniceerd moet worden en dat er formele beslissingen genomen moeten worden.

- Informeren: Besturen van KNFM, VNM en regionale bonden/afdelingen zijn op de hoogte van Groei & Bloei en wordt nu gevraagd om formeel te reageren op de notitie. Datzelfde geldt ook voor RIC en LKCA.
- Communiceren: Betrokkenen in het veld (lidverenigingen, dirigenten en juryleden) zijn tot nu toe niet breed betrokken geweest bij Groei & Bloei en moeten op de hoogte worden gebracht van wat er aan de hand is, wat we hieraan willen gaan doen en hoe we dat willen realiseren. Zij krijgen de mogelijkheid om op een interactieve wijze te reageren op de plannen.
- Beslissen: Op basis van de reacties in de vorige stappen wordt er een definitieve versie van de notitie gemaakt. Hierover zal het bestuur (ALV, AB) van de nieuwe Nederlandse federatie een besluit moeten nemen.

Daartoe is er een implementatieplan opgesteld (zie bijlage 6).

De KNFM/VNM Commissie Blaasmuziek

Jan van den Eijnden (LKCA)

Toon Peerboom (VNM)

Wop Schat (VNM)

Teun Roodenburg (KNFM)

Pieter Peters (KNFM)

Alex Schillings (Expert)

Bijlagen

- 1) Verbeteringen huidige concourssysteem
- 2) Ontwikkeling andere concourssystemen
- 3) Ontwikkeling andere methoden van kwaliteitsborging
- 4) Uitwerking model B1: Orkestpresentatie ('trajectcontrole')
- 5) Uitwerking model B2: Idealistisch/realistisch concours
- 6) Implementatieplan

Bijlage 1

Uitwerking A: verbeteringen huidige concourssysteem

1 Concoursvormen

(a) Geauspicieerde concoursen Ook niet-bondsconcoursen (NBK, ONFK, WMC, Tema Tielens, regionale festivals, ...) gaan meetellen bij divisiebehoud, mits zij voldoen aan auspiciëringscondities*). Bij deelname aan een geauspicieerd concours krijgt een vereniging eenmalig twee jaar uitstel van de reguliere concoursverplichting.

(*) Auspiciëring houdt in dat er minimaal twee juryleden actief zijn die afkomstig zijn van de landelijke jurylijst [N.B. hoe om te gaan met buitenlandse juryleden?], dat het gespeelde programma bestaat uit werken afkomstig uit het groot/klein repertoire van de betreffende divisie en dat het reglement van het concours is goedgekeurd door de KNFM/VNM Commissie Blaasmuziek.

(b) Jury aan huis Orkesten kunnen zich laten beoordelen op een plaats naar keuze (bijv. in de eigen concertruimte tijdens een concert): 'jury aan huis', mits accommodatie voldoet aan de gestelde eisen t.a.v. akoestiek, temperatuur en geschiktheid voor publiek (te beoordelen door de KNFM/VNM Commissie Blaasmuziek). Deze beoordeling moet gezien worden als een regulier concertconcours, met het verschil dat in dit geval slechts één orkest deelneemt. Er zijn ook nu drie juryleden (aan te wijzen door de bond waarvan de betreffende vereniging lid is) en de kosten voor jurering, keuring accommodatie en concoursorganisatie komen ten laste van de vereniging. De jury beoordeelt ook (achteraf) de locatie met het oog op toekomstig gebruik. Verder dezelfde condities als een regulier concertconcours.

(c) Festival Orkesten krijgen de mogelijkheid om als festivaldeelnemer in te schrijven aan een concertconcours. Dat wil zeggen dat men meedoet aan het concours en twee werken naar keuze speelt uit het groot repertoire. De jury beoordeelt het optreden met een predicaat en geeft aan in welke divisie het orkest thuishoort.

(d) Predicaten De resultaten van concoursen worden alleen uitgedrukt in predicaten (excellent, zeer goed, goed, voldoende, onvoldoende) en niet meer in punten. Deze aanpassing kan desnoods worden ingevoerd voor orkesten die dat wensen, zij krijgen dan geen beoordelingsresultaat in de vorm van punten maar een predicaat.

(e) Prijzenpakket Concoursen worden aantrekkelijker gemaakt bijv. door een interessant prijzenpakket (niet alleen het beste orkest wordt beloond, maar ook de beste percussiesectie, de beste solist, de beste dirigent, de beste jonge muzikant, de beste muzikant van de dag, geldprijzen, ...), door een eenvoudiger promotie/degradatieregeling, feestelijker prijsuitreiking en door combinatie met optredens (solisten, ensembles) tijdens het concours.

2 Repertoire

(a) Standaardbezetting De werken in het klein repertoire kunnen alle gespeeld worden in de zogenaamde standaard- of voorbeeldbezetting van harmonie en fanfare. De formulering van de standaard- of voorbeeldbezetting zal in samenwerking met het Repertoire Informatie Centrum (RIC) worden bepaald.

(b) Sterrepertorium In plaats van het klein en groot repertoire komt er een sterrepertorium (200 à 300 werken geselecteerd op basis van goede inhoudelijke criteria), waaruit orkesten hun programma kiezen. Dit sterrepertorium omvat het groot repertoire waarin jaarlijks een aantal nieuwe werken opgenomen, waarvan een aantal 'met ster' (d.w.z. aanbevolen door de selectiecommissie).

3 Jurering

(a) Uitleg De bedoeling, opzet en beoordelingsmanier van concertconcoursen wordt uitgelegd door een jurylid aan publiek en deelnemers. Dat zou bijvoorbeeld kunnen voorafgaan aan een concours, in de pauze of voor de prijsuitreiking. Dit kan ook bij een orkest plaatsvinden in het kader van de voorbereiding op concoursdeelname resp. bij het faciliteren van een orkest bij het beslissen over concoursdeelname, de divisie waarin men wil uitkomen en de werken die men wil spelen.

(b) Schriftelijke rapportering De juryvoorzitter legt duidelijk vast t.b.v. de orkesten hoe men tot de beoordeling is gekomen (op papier na afloop van het optreden).

(c) Mondelinge terugkoppeling Met elke dirigent van een deelnemend orkest wordt na afloop van het dagdeel waarin men optrad een toelichtend gesprek gevoerd door een van de juryleden.

(d) Directe jurering De jury geeft zijn oordeel direct na afloop van het optreden van een orkest (zie TEMA Tiel). Het totaal aantal punten van een orkest wordt bepaald door middeling van de resultaten van de drie juryleden. Er zullen experimenten worden uitgevoerd hiermee.

Bijlage 2

Uitwerking B: Ontwikkeling andere concourssystemen

1 *Orkestpresentatie*

Niet alleen de prestatie tijdens het concours telt maar vooral ook de procesmatige aanloop daar naartoe. Op grond van een aantal criteria kunnen orkesten ook gewaardeerd worden (punten?). De ontwikkelingscurve ('trajectcontrole') wordt belangrijker dan de 'prestatie' tijdens het 'concours' op zich: daarmee wordt gestimuleerd dat men investeert in de musici van het orkest zelf en niet in het 'snelle' succes van ingekochte professionals. Verdere uitwerking in bijlage 4.

2 *Idealistisch/realistisch concours*

Orkesten hebben de keuze tussen concoursdeelname op basis van hun werkelijke orkestsamenstelling of op basis van een orkest dat zodanig is aangevuld dat de ideale bezetting wordt gerealiseerd. Idealistisch concours is de huidige praktijk. Realistisch concours is de andere aanpak waarbij een orkest aantreedt in de werkelijke bezetting en impliceert o.a. dat de deelnemende verenigingen vooraf bij de jury aangeven waarom men deelneemt en hoe men de te spelen werken wil interpreteren met de beperkte bezetting. Verdere uitwerking in bijlage 5.

3 *One-world-system*

Er is geen onderscheid meer in divisies, bij een concours wordt zowel de kwaliteit van het uitgevoerde programma, de uitvoering van het programma als het effect beoordeeld (zie het one-world-system dat in 2013 tijdens mars&show- en podiumwedstrijden van WMC is toegepast). Dit is een lange termijn actie, waarover pas kan worden geoordeeld na de resultaten van WMC en de afweging of resp. hoe dit te gebruiken bij concertwedstrijden.

Bijlage 3

Uitwerking C : Ontwikkelen andere methoden van kwaliteitsborging

1 Dirigenten

(a) Dirigentenopleiding breder Dirigenten worden niet alleen opgeleid tot concertdirigent maar hebben tevens de vaardigheden om orkesten te begeleiden naar het bij hen passende niveau (incl. kwaliteitsmonitoring) en om i.s.m. besturen de juiste strategische keuzes te maken ('de dirigent als orkestmanager'). De drie competentiepijlers waarop het goede functioneren van een orkest is gebaseerd zijn:

- muzikaal-artistieke competenties;
- bestuurlijke competenties;
- competenties m.b.t. imago, promotie en jeugdbeleid.

De huidige 'moderne' dirigent richt zich niet alleen op de muzikaal-artistieke competenties, maar ook op de beide andere: hij/zij stimuleert en adviseert daarin als de 'enige' professional van het orkest. De 'luxe' dat een dirigent zich voornamelijk of alleen maar op het eerste domein hoeft te richten of dat jonge dirigenten (abusievelijk) denken dat zij de gebaande paden van hun succesvolle voorgangers zoveel mogelijk dienen te volgen is bij de meeste orkesten voorbij.

Dit is een actie die moet worden genomen richting conservatoria en BvO.

(b) Topdirigenten lagere divisies Dirigenten worden niet alleen opgeleid tot topdirigent voor een concertdivisie orkest maar ook tot topdirigent (toppedagoog) voor de meerderheid van orkesten in de lagere divisies. Ook dit is een actiepunten richting conservatoria en BvO.

2 Juryleden

(a) Juryopleiding Juryleden worden opgeleid en voortdurend bijgeschoold zodat ze niet alleen volledig op de hoogte zijn van alle relevante muzikale en jureringsaspecten maar ook alle benodigde vaardigheden bezitten om beoordelingsresultaten terug te koppelen aan deelnemende dirigenten en orkesten. Het gaat dan om vaardigheden en competenties die heel concreet getraind dienen te worden. Denk daarbij bijvoorbeeld aan:

- het jurylid dat zich realiseert dat alle kunstbeleving en beoordeling subjectief is en wat daar de consequentie van is bij het jureren;
- het jurylid dat pedagogisch/didactisch weet om te gaan met orkesten/dirigenten waarbij sprake is van een povere muzikaal/artistieke meerwaarde;
- het jurylid dat een positief opbouwend gesprek voert met een dirigent en of orkestvoorzitter;
- het jurylid dat in woord en geschrift goed kan communiceren als professional ten dienste van de amateurmusicus.

3 Besturen

(a) Bestuursvaardigheden Er zijn opleidingsinstrumenten beschikbaar die de bestuurlijke vaardigheden van besturen en bestuursleden ontwikkelen zodat deze i.s.m. hun dirigent een adequaat toekomstbeleid en kwaliteitsplan kunnen ontwikkelen en uitvoeren voor hun orkest en hun muzikanten bewust laten zijn van hun bijdrage aan het orkest. Besturen worden tevens geschoold om een zelfbewuste positief-kritische houding aan te nemen t.o.v. hun dirigent om op basis daarvan te komen tot een voor beide partijen zinvolle samenwerking ten dienste van de vereniging. Dit is een actie die genomen moet worden door de KNFM/VNM resp. aangesloten bonden. Daarbij moet nadrukkelijk aandacht zijn voor de artistieke competenties, de bestuurlijke competenties en het opleidings- en jeugdbeleid.

4 *Monitoring*

Er wordt een aantal instrumenten voorgesteld, die op basis van vrijwilligheid te gebruiken zijn door verenigingen. Ze moeten door de KNFM/VNM ontwikkeld worden in samenwerking met externe deskundigen.

(a) Orkestwaarderingsysteem Er is een monitoringssysteem beschikbaar dat orkesten volgt en hen een helder en transparant inzicht geeft in hun actuele kwaliteit en de benodigde acties om deze te verbeteren. In dit systeem worden de prestaties van orkesten op verschillende vlakken gevolgd en gewaardeerd, zodat er een totaalwaardering ontstaat.

(b) Portfoliosysteem Orkesten houden een portfolio bij van hun ontwikkeling (volgens een nog vast te stellen methodiek) en op basis daarvan wordt de kwaliteitsontwikkeling gevolgd. Onderdeel hiervan is in elk geval een concert dat door een beoordelingscommissie wordt bezocht.

(c) Orkestcoaching Orkesten worden jaarlijks door een deskundige (dirigent, jurylid, docent) geëvalueerd n.a.v. hun programma van het afgelopen jaar en het bijwonen van een repetitie. Deze aanpak is zowel te zien als ontwikkelingsstimulans als monitoring.

(d) Rankingsysteem orkesten Voer een rankingsysteem in voor orkesten vergelijkbaar met het internationale rankingsysteem voor brassbands.

Bijlage 4

Uitwerking model B1: Orkestpresentatie ('trajectcontrole')

Niet alleen de prestatie tijdens het concours telt maar vooral ook de procesmatige aanloop daar naartoe. Op grond van een aantal criteria kunnen orkesten ook gewaardeerd worden (punten?). De ontwikkelingscurve ('trajectcontrole') wordt belangrijker dan de 'prestatie' tijdens het 'concours' op zich: daarmee wordt gestimuleerd dat men investeert in de musici van het orkest zelf en niet in het 'snelle' succes van ingekochte professionals.

Vorbereiding - procesmatige aanpak

- 'Concours' krijgt meer het karakter van een presentatie.
- Repertoirekeuze niet verplicht maar via richtlijnen en advisering.
- Een mentor (c.q. jurylid) bezoekt het orkest al tijdens repetitie(s) en geeft feedback c.q. stimuleert op een pedagogische manier een ontwikkeling die aansluit bij het niveau van het orkest.
- Invoering portfolio, met nader te bepalen parameters als:
 - Beschrijving bezetting orkest enkele jaren geleden, nu en gewenste bezetting; opbouw ledenbestand.
 - Doelstellingen orkest en dirigent.
 - Bestuurssamenstelling; commissies.
 - Wat verwacht men van concours/presentatie?
- Men investeert in de (amateur)musici die werkelijk deel uit maken van het orkest.

Orkestpresentatie (totaal 45 minuten)

- Orkest speelt ca. 30 minuten in mooie, geschikte locatie met publiek.
- Presentatie heeft interactief karakter en is aantrekkelijk voor publiek.
- Daarna openbare mondelinge feedback van jury(voorzitter) na korte inleiding van mentor m.b.t. de kwalificatie.
- Geen nadruk op de fouten maar op wat er goed ging; vervolgens op wat er mogelijk beter zou kunnen en hoe men dat bereikt.
- Geen punten maar kwalificatie:
 - UITMUNTEND - Uitmuntende uitvoering.
 - ZEER GOED - Zeer goede uitvoering.
 - GOED - Goede uitvoering.
 - RUIJ VOLDOENDE - Bevredigende uitvoering.
 - VOLDOENDE - Niet bevredigende uitvoering (of matige uitvoering).
- Kort gesprek (5 minuten) met dirigent (niet openbaar).
- Mogelijkheid later tot nader overleg met een of meer juryleden door dirigent c.q. voorzitter (service tegen betaling via KNMO).
- Mogelijkheid later tot workshop met een jurylid (service tegen betaling via KNMO)

Voorwaarden

- Training van mentoren c.q. juryleden volgens op te stellen curriculum.
- Functionarissen hebben ook een bepaald profiel dat aansluit bij de vragende verenigingen.
- Code of conduct – nader op te stellen integriteitsregels.
- Goede uitleg en publiciteit.

Kansen

- Ook jeugdorkesten hierbij betrekken.
- Jonge dirigenten kunnen geleidelijk zekerheid vinden.
- Andere benadering doorbreekt verstarring.
- Vernieuwing en verversing juryteam.'

Bijlage 5

Uitwerking model B2: Idealistisch/realistisch concours

Orkesten hebben de keuze tussen concoursdeelname op basis van hun werkelijke orkestsamenstelling of op basis van een orkest dat zodanig is aangevuld dat de ideale bezetting wordt gerealiseerd. Idealistisch concours is de huidige praktijk. Realistisch concours is de andere aanpak waarbij een orkest aantreedt in de werkelijke bezetting en impliceert o.a. dat de deelnemende verenigingen vooraf bij de jury aangeven waarom men deelneemt en hoe men de te spelen werken wil interpreteren met de beperkte bezetting.

Vorbereiding

- De voorwaarden voor deze concoursvorm moeten duidelijk worden geformaliseerd enerzijds om het nieuwe spel duidelijk te maken en anderzijds om teleurstellingen van deelnemers te voorkomen.
- De dirigent moet bereid zijn om de te spelen partituur zodanig aan te passen dat deze enerzijds speelbaar is voor het orkest maar dat anderzijds recht wordt gedaan aan de partituur. De dirigent moet dit kunnen verklaren en verdedigen tegenover de jury.
- Juryleden voor dit concourstype moeten opnieuw worden geselecteerd en opgeleid.

Concours

- Orkest speelt ca. 30 minuten in mooie, geschikte locatie met publiek.
- Presentatie heeft informatief karakter (dirigent legt uit hoe de partituur is bewerkt en hoe orkest daarmee omgaat) en is aantrekkelijk voor publiek.
- Daarna openbare mondelinge feedback van jury(voorzitter) na korte inleiding.
- Geen nadruk op de fouten maar op wat er goed ging; vervolgens op wat er mogelijk beter zou kunnen en hoe men dat bereikt.
- Geen punten maar kwalificatie:
 - UITMUNTEND - Uitmuntende uitvoering.
 - ZEER GOED - Zeer goede uitvoering.
 - GOED - Goede uitvoering.
 - RUIJ VOLDOENDE - Bevredigende uitvoering.
 - VOLDOENDE - Niet bevredigende uitvoering (of matige uitvoering).
- Kort gesprek (5 minuten) met dirigent (niet openbaar).
- Mogelijkheid later tot nader overleg met een of meer juryleden door dirigent c.q. voorzitter (service tegen betaling via KNMO).
- Mogelijkheid later tot workshop met een jurylid (service tegen betaling via KNMO)

Voorwaarden

- Een belangrijke voorwaarde is dat orkesten die deelnemen aan een realistisch concours open zijn over hun werkelijke orkestsamenstelling.
- Een andere voorwaarde is dat de dirigent duidelijk maakt hoe de partituur wordt geïnterpreteerd in de beperktheid van de orkestbezetting.
- Juryleden moeten zich goed bewust zijn van de andere jureringsopvatting die deze concoursvorm vraagt en moeten hier expliciet in geschoold worden.

Kansen

- Deze optie biedt een kans aan orkesten die niet meer beantwoorden aan de optimale orkestsamenstelling. Zonder inhuren van muzikanten is het voor hen alleen mogelijk om aan een concours deel te nemen op straffe van een negatieve beoordeling als gevolg van hun beperkte samenstelling.
- Invoering van deze aanpak biedt alle orkesten de mogelijkheid om zich op een reële manier te laten beoordelen.

Bijlage 6

Implementatieplan

Aug 2013	<u>Definitief akkoord KNFM/VNM Commissie Blaasmuziek</u> KNFM/VNM Commissie Blaasmuziek geeft zijn definitieve akkoord aan de nota voordat deze verder wordt verspreid.
Sept 2013	<u>Informereren van besturen KNFM, VNM en regionale afdelingen en bonden</u> De definitieve versie van deze nota wordt voor commentaar toegezonden aan de besturen van KNFM, VNM en de regionale afdelingen en bonden. Tevens wordt de notitie voor commentaar toegezonden aan RIC en LKCA.
Okt/dec 2013	<u>Informereren van lidverenigingen over de inhoud van dit plan</u> Er wordt een vijftal regionale communicatiebijeenkomsten georganiseerd in het noorden, westen, oosten, midden en zuiden van het land. Groei&Bloei wordt gepresenteerd incl. de voorgestelde maatregelen. Aanwezig wordt gevraagd hierop te reageren.
Nov/dec 2013	<u>Informereren van de betrokkenen in het jureringscircuit</u> In de reguliere bijeenkomsten van de KNFM/VNM Commissie Jurering Blaasmuziek (27 sept), het College van juryvz's (25 okt) en de bijeenkomst van juryleden (22nov) worden de betrokkenen bij jurering geïnformeerd op een vergelijkbare wijze.
Nov 2013	<u>Informereren van de betrokkenen in het dirigentencircuit</u> In een bijeenkomst, te organiseren i.s.m. BvO, worden geïnteresseerde dirigenten geïnformeerd op een vergelijkbare wijze.
Dec 2013	<u>Informereren van besturen KNFM, VNM en regionale bonden (i.o.)</u> De definitieve versie van deze notitie wordt toegezonden aan de besturen van KNFM, VNM en de regionale bonden (i.o.).
Jan/maart 2014	<u>Formele besluitvorming door ALV en AB van de KNMO</u> De nieuwe Nederlandse federatie neemt de formele beslissing over de voorstellen in deze notitie en zet de acties aan.
April 2014	<u>Start implementatie</u>